

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

כא.

דאס איז דאס צווייטע בוך פון דער חומה פאר דעם
הויפט פארשטייט זיך. דאס איז דאס צווייטע בוך
פון דער חומה פאר דעם הויפט פארשטייט זיך.

וּגּוּרָל וּגּוּרָל לְהַצִּיל מִיַּד אֶם לֹא נִכְשַׁת
עַל שִׁכּוֹל וְיָ"ל דְּמַשְׁמַע לִיה כֹּל שִׁטָּה
דְּכַתִּיב נָמוּ אֵם גָּלָל יִגְאֹל דִּלֵּי לֹאז הִכִּי
קִימַת הוּא מַזְל לְמִינֵיקָט ק"ו מַע"ע מֵה
ע"ע שִׁפָּה כְּחוּ שִׁזְלָא צִוּל אִפ"ה
אִינוּ לֹה וּגּוּרָל וּגּוּרָל לְהַצִּיל כְּדַבְּסֻמָּן
מִקְדִּישׁ שְׁהוּרַע כְּחוּ א"ל הִגִּיעַ יוֹבֵל
אִינוּ נִגְאֹלָת וּמַתְחַלֶּקֶת לְכַהֲנִים אִינוּ
דִּין שֶׁאֵין לֹה וּגּוּרָל וּגּוּרָל לְהַצִּיל וְעַל
ק"ו זֶה לִיבֵא לְמִיפְרָךְ מִיַּד אֵלָא
פִּשְׁטֹא דִּהֲאִי יוֹכִיחַ מִיַּד אֶף לִפִּי
הֶאֱמַת בְּתַר דְּכַתִּב אֵם גָּלָל יִגְאֹל וְאִת
מ"מ אֲחִילָא לֹא נִקְטָה הֲאִי ק"ו מַע"ע
כִּיּוֹן דְּלִיבֵא לְמִיפְרָךְ מִיַּד עֲלִיזָה וְיָ"ל
דְּשֶׁדָּה מַשְׁדֵּה עֲדִיפֵא לִיה לְמִלְפָּא:

משום דאיכא פלייטער ענין הנפטר לענדער בוכרים יוכיח, וא"ת ולמה לי ומנא כדי גאולתו דכתיב בשדה אחוה למימר שאינו גאול לתנאין תפוק ליה בק"ו מע"ע ומה ע"ע הנמכר לענד דכוכדים שיפה כמו ליגאל מיד ואפ"ה אינו ליה וגאול וגאול לתנאין דבשמוך מוכר שדה אחוה שחורע כמו ליגאל מיד דכתיב במספר שני תצאו^א (ויקרא לה) אין דין שאין ליה וגאול וגאול לתנאין וי"ל דלדבריה אית לן למימר איפכא ומה מקדיש שחורע כמו ליחלק לכהנים ציבול ואפ"ה ליה וגאול וגאול לתנאין מוכר שיפה כמו שחורח לבעלים ציבול אינו דין שליה וגאול וגאול לתנאין וכ"ת מה למקדיש שיפה כמו ליגאל מיד תאמר בצבור שחורע כמו ליגאל מיד חמי צמי התארים שיפה כן ליגאל מיד מניין למיגמר מהאי ק"י ולהיות ליה וגאול וגאול לתנאין ומאחר דחזין בצמי התארים שדה אחוה נמי מפסיק ליה להאי דינא דתרווייהו בחד פס' כתיב על שדה הארץ יתשז ולהכי אינטריך ומנא כדי גאולתו דכתיב בצמור שדה אחוה לומר שאינו ליה וגאול וגאול לתנאין דמ"ד למילף ממוקדים דפרשיית ומשאתא יליפין נמי צמי התארים מנייה שאין ליה וגאול וגאול לתנאין:

מאי כב". לכחז גאולה תתנו
לארץ ושמעין שדה אחוזה
לקווצו חובה ונתי החתרים
וכלל ואל"ת לימא דלמי לרצות עבד
עבדי ויש לומר דמשמע ליה דלמי
לרצוי מידי דגאולה קרקע כדכתיב
ובכל ארץ משמע דוקא ארץ מדינת:
לקווצו

לִיהָ רִבְנָן לִרְבִּי אֲשִׁי וְאֲמַרִי לָהּ רַבִּינָא לִרְבִּי אֲשִׁי בְשִׁלְמָא לִמִּדִּי לִרְבוּתִי עָרִי חוּמָה הֵינָנו דְּכַתִּיב בְּכָל אֵלָא לִמִּדִּי לִרְבוּתִי בְּתֵי חֲצִירִים מֵאִי בְּכָל קִשְׁיָא אִתִּיבִיהָ אֲבִיָּי B מה "ל" C יִגְאֻלָּנוּ D יִגְאֻלָּנוּ E יִגְאֻלָּנוּ F פַּעֲמִים לִרְבוּתִי כָּל הַגְּאוּלוֹת שֶׁנִּגְאֻלוֹת כְּסֹדֶר הוּא מֵאִי לֹא בְּתֵי עָרִי חוּמָה וְעַבְדִּי וְעַבְדִּי לֹא בְּתֵי חֲצִירִים וְשָׂדֶה אַחֲוָה בְּתֵי חֲצִירִים וְשָׂדֶה אַחֲוָה בְּהֵדִיא כְּתִיב עַל שָׂדֶה הָאֶרֶץ יִחָשֵׁב כְּדֹאמֶר רַב נַחֲמָן בְּרִי יִצְחָק G לְקֶרֶב קְרוֹב קוּדָם הִ"נּוּ לְקֶרֶב קְרוֹב קוּדָם הֵיכָא אִיתְמַר דְּרִ"ג בְּרִי יִצְחָק אַהֲא דְרֵאִיבִיעִיא לְהוּ עַבְדִּי הַנִּמְכָּר לְיִשְׂרָאֵל נִגְאֻל לְקֶרֶבִּים אוֹ אֵינוּ נִגְאֻל לְקֶרֶבִּים אֵלִיבָא דְרַבִּי לֹא תִבְעִי דָּךְ דֹּאמֶר H מִי שְׂאִינוּ נִגְאֻל בְּאַלְהָ נִגְאֻל בְּשֵׁשׁ אֱלֹמָא לֹא מִיפְרָק כִּי תִבְעִי דָּךְ אֵלִיבָא דְרַבְרַבְנָן מֵאִי יִלְפִינָן שְׂכִיד שְׂכִיד וְלֹא דְרִשִּׁי יִגְאֻלָּנוּ אוֹ דִּילְמָא יִגְאֻלָּנוּ זֹהָ וְלֹא לְאַחַר ת"ש בְּכָל גְּאוּלָּה תַתְּנוּ לִרְבוּתִי בְּתֵימִים וְעַבְדִּי מֵאִי לֹא בְּתֵי עָרִי חוּמָה וְעַבְדִּי עַבְדִּי הַנִּמְכָּר לְיִשְׂרָאֵל I לֹא עַבְדִּי הַנִּמְכָּר לְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים עַבְדִּי עַבְדִּי הַנִּמְכָּר לְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים בְּהֵדִיא כְּתִיב בֵּיהָ J אוֹ דוּדוֹ אוֹ בֶן דוּדוֹ יִגְאֻלָּנוּ

לכַּהֲנִים עַד הַיּוֹצֵל: מוֹכֵר שְׂדֵה אַחֲזָה
וּמוֹכֵר בֶּן יִשְׂרָאֵל. עַד הַיּוֹצֵל וּמוֹכֵל מִחוּרֵי
נֹלֵךְ פְּדִיּוֹן אֶף אִנִּי אֲחִי מִקְדָּשׁ
לְפִיכָךְ הוֹצֵךְ אִם גָּזַל יִגָּל לְוֹמֵר
שְׂלוֹה וְגוֹאֵל: בְּשֵׁנָה שְׂנִידָה. לְמוֹכֵר
שְׂדֵה אַחֲזָה אֵין הַמוֹכֵר כִּיֹּל לְגָזֹל
עַד שֶׁתִּשְׁלַח שָׁנָה שְׁלִישִׁית וּמוֹכֵר יָצִית
שְׂעִיר חֹמֶה אִינוֹ גּוֹאֵל אִלָּא בְּרַאשׁוֹנָה
מִמָּחָה שֶׁאֵין זֶה זֶה גּוֹאֲלִין בְּשֵׁנִיה:
כְּדֹאמֵר עֲבָרִי וְכוּ'. כְּדֹאמֵר לְעִיל (דף כ:)
וְגֵאֵל כִּיֹּל וְלֹא לְחַזֵּי וְאֵין לֹה וְגוֹאֵל
וְהִיא אוֹ הַשִּׁיעָה כְּחִיב⁽¹⁾ (ויקרא פס':) גֵּאֵל²
בְּקִרְבֵּיבִים. עַל כְּרֹחוֹ שֶׁל לֹוֹקָה
כְּדֹאשְׁתָּךְ בְּשֵׁנָה אַחֲזָה (ע"ז) וְכֹא
וְגוֹאֵל הַקְּרֹב לְאִי וְכוּ': אֶף הָאִי נָמִי
אֵין גֵּאֵל³ דִּיבְעִין. לְרַנְנָן קִבְעִי
לִי דֹאמְרִי לְעִיל אֵין נִגְאֵל לְחַזֵּין
נִימָח נָמִי דְּלֹהֵי גִמֵּר דִּנְגָאֵל קְרוֹבִים:
אוֹ דִּיבְעִי בִּי בְּתִיב. גְּאֻלְתּוֹ⁽⁴⁾ בְּשֵׁנָה
שְׂמֵחָה (ע"ז) וְנִמָּח כְּדִי גְאֻלְתּוֹ כְּדִי
שְׂמֵחָה וְכוּ'.

6 בדפוס וכתיב נוסף
ולא ראי זה כראי
 זה: **7** דפוס וכתיב
 גאולתו: **8** "אבי"
 ליתא בדפוס וכתיב:
9 בדפוס וכתיב נוסף
דהיבא: **10** נראה שאין
 מקום הפסק הנקודה:
11 צ"ל אהרא (רש"ש),
 ובדפוס (הרא"ה): **12** צ"ל
 דאם (כ"ש):

מסורת הש"ס
עם הוספות

[illegible]

גמ' לא דברה תורה
אלא כנגד יצה"ר. ע'
סוטה דף לו ע"א מד"ה
כמאן:

(א) אחרי נמכר גאֹלֵה
תְּהִיָּה לוֹ אֶחָד מֵאֶחָיו
גֵּאֻלָּתוֹ: [ויקרא כה, טז]
(ב) או דרו או בן דרו
גֵּאֻלָּתוֹ או מִשְׁאֵר בְּשָׂרוֹ
מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ גֵּאֻלָּתוֹ אוֹ
הַשְׂנִיָּה דְרוּ וְנִגְאֹל:
[ויקרא כה, טז]

(ג) וּבְתֵי הַחֲצִירִים אֲשֶׁר
אֵין לָהֶם חֲמָה סָבִיב עַל
שְׂרֵה הָאָרֶץ יֵחָשֵׁב
גְּאֻלָּה תְּהֵיחָה לוֹ וּבִפְּלֹ
רִצָּא: [וישׁא בַת לֹא]

(ד) וְהִגִּישׁוּ אֲדִנּוֹ אֶל
הָאֱלֹהִים וְהִגִּישׁוּ אֶל
הַדֹּלֶת אוֹ אֶל הַמְּזוּזָה
וְרָצַע אֲדִנּוֹ אֶת אֲזִנוֹ
בַּמִּרְצָע וַעֲבָדוּ לְעֵלָם:
[שמות כא, ו]

(ה) וְלִקְחָתָּ אֶת הַמִּדְּבָע
וְנִתְּתָהּ בְּאֶזְנוֹ וּבִדְלָתָהּ
וְהָיָה לְךָ עֵבֶר עוֹלָם
וְאַף לְאַמְתְּךָ תַּעֲשֶׂהָ
כִּי: (יִכְרֹם טו' ז')

(ז) על פן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה אשר על כף התרד עד היום הזה כי נגע בכף ירד יעקב בגיד הנשה:
[בראשית לב, לג]

(ו) ויצא מעמך הוא
ובניו עמו ושב אל
משפחתו ואל אחות
אבתיו ישוב:
[וידבר בזה מא]

(ה) וְאִם אָמַר יֹאמֵר
הַעֲבֹד אֶהְיֶה אֶת אֲדֹנִי
אֶת אִשְׁתִּי וְאֶת בְּנֵי לֹא
אֵצֶא חֲפְשִׁי. (שמות כא, ה)

בִּיתְךָ וְגִלְחָה אֶת
רֹאשָׁהּ וְעִשְׂתָּהּ אֶת
צִפְרֵנֶיהָ: וְדָבָר כֵּן יִבְּרַח
יְהוָה וְרֵאיוֹת בְּשִׁבְיָהּ אֵשֶׁת
יִפֹּת הָאָדָם וְחִשְׁקָהּ בָּהּ
וְלִקְחָהּ לְדָאֵשָׁה:
[דְּבָרִים כ"א, י"א]

[illegible][illegible]

כל גאולה תחת
לאמר ג' שדה
כוכבים: אצלנו ש'
אלא אל אחוזו:
רבי יהושע ת"ש
גאלנו ג' פעמים
כסדר הזה מאי
עברי הנמכר
ושדה אחזה
הכו על שדה
ר יצחק לקרוב
רביעיה: דכתיב
ע וגו': וקונה את
דכתיב ועברו
לעולם לעולמו
ר י' אלא מרצע
המחט והמקרה

[illegible]

וַיֵּשְׁבוּ בְּתוֹכָם צְרוּרִים
לְחַזְקָה רְשׁוּת כְּבֹדָה
כּוֹסֶפֶת וְהָאֱלֹהִים
לֹא יִנְחָן הַקֶּשֶׁה הָיָה שָׂמֵךְ
***הַהוּא לְקוֹבֵץ**
מִה ת'ל^(א) גִּגִּית
לְרַבּוּת כָּל הַהָא
לְאוֹ בְּתֵי עֲמָלָא
לְיִשְׂרָאֵל לְעַלְמָא
בְּתֵי חֲצָרִים
הָאַרְצָא יִחְשָׁב
קְרִיב קוֹדֵם:
^(ב) וְרַעַץ אֲדוֹנֵי
עֲצָמוֹ בִּיּוֹבֵל
^(ג) וְלֹא אֶת הַהָא
שֶׁל יוֹבֵל תְּנוּ
מִנֵּין לְרַבּוּת,

וְכֵן וַאֲפִילוּ לִי יְהוָה
וְשָׁעָה לְדַמּוֹר לִגְזֵי שְׂדֵה
לֹא יִשְׁמַע בֵּין הָעוֹבְדֵי
וְכִכְתָּב הַהֵיאָדָה עֵינֵי
לִרְצֵי יְהוֹשֻׁעַ ע"כ לֹא
הָיָה אֵלָּה בַּע"ע צִלְצֵל
דְּצִלְל אֶרֶץ אַחֲחֻתְכֶם
חֹזֵי עֵינֵי חֻמַּת אֶ"ן
צִוִּי וְלַעֲנִין וְעַן
הָיָה וְאֵלָּכִי הוּא לִיָּה
בְּקִרְבּוֹ קוֹדֵם. וְשִׁלְשָׁה
אֲחֵי חֵד לְגוֹפִיָּה
רִים וְצִדְדָּה אַחֲחֵה
וְחֵד לְמִדְרַשׁ יִגְאֻלְנוּ
לֵאלֹהֵי הָאֶחָד:

לקובעו
חוצה כי היכי
מצי בכל דהא
כיון דמוקי לה
חזי לקובעו חוצה
וא"כ אין חוצה
שוה שפיר לענין
מרהה קדישות
הוא מרהה חוצה
למימר צחי הת
לעובד כוכבים ולי
וכר"א ואז
ההוא
יבאלנ
ומד צבתי הת
לכתב צח קרא
לזה
בביאה

[illegible]

פון: במאי קא מופלען.
 דריש בלוי ופרטן.
 א שכול ופורט דורש
 א כלל ואין צביל אלס
 חזר וכלל לא הוסק:
 אלס הדומה לפרט:
 אין הפרט פירטש
 אין צביל אלס מא
 נעמטוי הוא צא לפי
 יצא את הכל וצא
 צומד צוה וכיוצא צו
 אפילו לא חזר וכלל
 אין הפרט ובי חזר
 כל ולא מיעט לך
 וסרו הכתוב לתכמים
 למעט מן הכלל פ'
 גת ממשמשו: מיעט
 ויל וצוה וצוה:

אלא בצורה של א
גבי קול וסירה:
בכל המורה מקו
שפפרט פירוש ש
מה שפפרט ודי
לך צנלל האחרון
רייבוי ורייבוי:
שכל שפפרט
שפפרט אלל ליל
שצנלל היה מור
המיושט אחריו
כללתי לך הילכ
הייתי מצא כע
ורציה רציה ה
אלל דבר אחד ו
אזה דבר הראוי
מיושט מיושט
הם שלל יתו

רבי אומר: ^אמה
כל של מחבת
הגדול אמר רבי
ש כשהן רוצים
לחב"א ^באין עבד
משנה בעל מום
למאן עבד עברי
אין נרצע אלא
למני דרבי דריש
צע פרט ^גבאזנו
וכלל אי אתה
רמז מפורש של
יוסי דריש ריבוי
מיעוט ^דבאזנו
ומוריב ריבה

וְיֹסִי בֶרֶךְ יִהְיֶה (א) וְלִקְחַת רִיבָה
 יוֹסִי בֶרֶךְ יִהְיֶה (א) יְהוּדָה
 שֶׁל מַחֲבַת אֶפְרַיִם
 (לִהְיֶה אֵל הַמְרִיצֵה
 בְּרִיבִי הִיא דוֹרֵשׁ
 אֲלֵא בְּמִלְתָּא (א) וְ
 רָצָה מִפְּנֵי שְׁנֵי
 אֵלֵּי הֵם רוֹצִים וְ
 כַּעַל מוֹם הֵיא
 אֲזֵן בְּמֵאֵי קְמוּץ
 וְלִקְחַת כֹּל מֵרֵ
 וְכַל כֹּל וּפְרַט
 הַפְּרַט מֵהַ הַפְּ
 שֶׁל מַחֲבַת ר' יוֹ
 חַת רִיבָה מְרִיצֵה
 רִיבָה רִיבָה וּמִשְׁ

והמכתב ת"י
ביר דבריר ר'
מרצע מיוחד
ד"א ¹⁶ המרצע
¹⁷ אלעזר יודן
אין רוצעים
עברי כהן
וא"ת במילת
כהן עשה
גנובה של
¹⁸ כללי ופרטי
ובדלת חזר
דן אלא כעיי
מתכת אף כ
ומיעוטי ולק
ובדלת חזר

ג בין צהלה ראשונה
ה שניה שריא דהא
לעיל החס היינו
דווש שהוחר אסור
צבי ישראל הוחר נמי
הכא דכי שריא אב
חדוש ולגבי צבי
הה וואס"ש שמחגגיר
הא הכתוב כגורית
איכא אסורא לגבי
נאליטו שהמיר:
אשת איש וואס"ש
אשות כבודת
מיתות (סנהדרין נג: ע)
ה דכתיב (צלאיח צ)
לא באשת תצורו:^ו
ה"ג

שפחה לא מפליג
לשניה דלף ברא
איתומב שמואל
טעמא דהר ח
לא יהיה קדש
גב כהן אלל
ישראל אין כאן
אקורה מטעם
צנל כרחה עש
גמורה ואכתי
כהן ולא
אשת
דלח
כדאיתא פ' ד'
מ"מ איכא עשה
ודבק באשתו

הדברים: [ט] גירי
באסגרי פירוש
 פירוש ר"ח בנוי כלל
 ר"ח הוא כפירי
 ש"י כאן (גליון), וכן
 בדפוס של הגמרא בנוי
 והמ"ס הוא שנות הדפוס
 בדפוס: [ז] צ"ל ת
 (ש"ש), וכן בדפוס
 ובשכונותיו: [ז] פירוש
 פירוש חתימת שני חזון
 בדפוס: [ח] צ"ל י
 (באהרן), וכן "במה נבט"
 [ט] שיר לצי"א

❦

לעני רש"י

ברוק"א פירוש חתומי
 ען חזון (רש"י) שטעני
 ד ע"ג, קסס שטאס
 ר"ח ברוחל פ"ק
 (רש"י). פירוש חתומי
 לל חתום של ען
 שטאסס פן ענן לעס
 נקס:

למחרת שאלו נוקט
הדרך המיומנת
הנכונה (חולין 5:)
אין נזהר אלא בזה
של ימין ויפיל לה
ידרש הידן חסובה
ה' בע' מר. ומה
מנוה היא: הדרוש
מהלך נענוה לשרא:
למ' לית. לא השרא
מחשבה אלא כמשחק
ו'א' אין רבו
נענית. למ' לי עטמא
ל מוס בלאו הכי נמי
דבעין אהבתי את
יודי. אין להשיב על
גבורת שהיה

דבא לא דמי
מכא אדס אלס מ
שבירך. צפרק
ר' יהודה אומר
והדעמ מרעמ
מה"א דהיכר
שמרכוס: ויעש
צק והלא רעיה
דוא. שמהי ש
באשוקודרי אפי
לנ לדקק בשמו
בספסין מרילי
מושר לו שפחה
מפני שנטשה
לא שיק רעיה
אשמי: תו לא
אמ: בהן. אס
ינה דהיכר

המרצע לחבא
 ירך ה"נ המרצע
 יתן רוצעין אין
 י שנעשה בעל
 קרא ושב אל
 מוהו שיםמור
 ראל או דילמא
 מותר ושמואל
 באסיקומדרי^ט
 גע מפני שנעשה
 כעניא^{טז} אהבתי
 כהן מוהו ביפת
 גני כהנים הואיל
 נביאה ראשונה
 כי פליגי בבאה

שם אמר מר
ך המיומנת שב
היה דורש כע
כהן נרצע מפפ
: שילא אמר
עבר עברי כה
כהנים ול"ש יש
יתירות רב אמר
ו בי מר שמואס
בד עברי כהן נרצ
נית תיפוק לי ד
די"א איבעיא לה
אל או דילמא שא
אל אמר אסור
כנגד צד הרע

מאי מועט מועט
דאמיר רבא ⁶ הויר
עזר יודן בריבי
אין עבד עברי
דור רבה בר רב
תו איבעיא להו
הוא לא שניא
הן הכתוב מצות
רב ענן כי הוית
מחא וחכ"א אין ע
לו שפחה כנענ
וליכא תו לא מי
קן ולא שניא ישר
אמר מותר ושמי
ברכה תורה אלא
אמר רבא הוי

י רבי כל מלי
 מאי משמע
 דעין: א"ר אל
 במילתא וחכ"א
 בעל מום אמ
 וזחוק שבמשפח
 ה כנענית חידו
 הואיל וריבה ב
 אל רב נחמן ל
 ש לא תימרו י' מ
 ית אין רבו מוס
 נ אשתי ואת בני
 הוא לא שנא כר
 צות יתרות רב
 יג דשרי דלא ה
 מכה עינא

הכל מאי רב
מרצע הגדול
מיוחד שבמו
רצעין אלא
מום: ויעשה
משפחתו למ
לו רבו שפח
" שאני כהנים
אמר אסור א
אימלליתו מ"
בעל מום וא
את אדוני אה
תואר חידוש
ורבה בה מ
דכ"ע לא פל
צורה זה ש

הפסוק. "חילתם עני מזהו" (שמואל ב' 1:11).
 (שמואל ב' 1:11) קיסם עניו ר' יוחנן
 מה שקורין ענין
 מירא. קין. ענין
 שר' יוחנן. והענין
 גרול (במורה לר' יוחנן)
 שקורין גרול
 ש. רבי. ענין
 ענין. ענין

כדמפרש ואזיל:
 הסתירה אלא בשביל
 לא יתירה יעבור על
 לקמיה מדכחיץ יפח
 מתגרה צו הילכך
 למימש לנר הרע
 וניה. שכר נתקרה.
 אף תוך ביתך.
 ביה וראית בשביה.
 ז"ח נתן עניו זה:
 שמוטה שר מסוכנת
 שימומו ויהו נבלות:
 תמומות

זמלממה: מותר
 דברה תורה לא
 יצר הרע שאם
 האזהרה כדיליף
 תואר ש"ר הרע
 צנחן נמי איכא
 וש"ס: בבית
 רמז: והבאתה
 לקיימה: קרינא
 ברה או לשפחה ולא
 שראל בשר תמותות
 שר תמותות. לאחר

בְּיָמָיו לֹא הָיָה אִישׁ
בְּבִימָה רְאוּנוּהָ
וְשִׁמְשׁוּאֵל אָמַר
וּרְאִיתָ בְּשִׁבְיָה
יָנֵא בִּיה וּרְאִיתָ
יָלֹד אִשְׁתִּי אִישׁ
כָּלֹד יִשְׂרָאֵל בָּשָׂר
תְּמוֹתוֹת
הָיָה וְלֹא שָׁלְקָהּ לְמוֹט
אֶלְכָּל דְּמוֹטָנָה שִׁיכְלוּ
וְיָנֵא יִשְׂרָאֵל בִּי

יורת וגיוורת לכר
ה גיוורת כי פליגי
ז כנגד יצר הרע
ביתך קרינא ביה
ך ביתך לא קר
ביה אשת 'ואפ
רע^ו מומב שיאס

[illegible]

ואל אמר אסור
כ"ע לא פלוגי דא
תר^ה דהא לא ד
א דקרינא ביה^ה
א קרינא ביה
ר^ה וראית בשב
לא דברה תורה
שנתן עיניו צה : ב
ע ממחך שמתגרה צ
סהיא מואסה כדמתי

שניהם זכא
אישתרי ושמ
בביאה שניה
רב אמר מזור
אסור כל היכ
כל היכא דר
בשביה "ת"
יפת תואר. *

במלכותא. אלהי.
אין נרצב. נמוס
כלומר לה ודלי חזן ונא
אלה נצוה של חזן ה
קמוס (שם לר' ז').
דרשנא יריבוי ימיו
אין זה נדרש בכלל ופ
לנא למרצי אלם כט
הפרט אלם נצוה ומי
וריעה ואחרני כל מי א
דמעוט חזן למעו
פורחא חזא מילתא ו
[כבא קמא דס' ז].
דרבה תורה אל
כננר יצר הרע. ש
אין הקדוש ציון ה
מחירה ישאנה נאוס
[דבריה בא, יא].

אונקלוס

ויקרא כו בהר תקכה

אחד מאחיו יגאלנו: מט או־דדו או בן־דדו

יגאלנו או־משאר בשרו ממשפחתו יגאלנו

או־השיגה ידו ונגאל: נ וחשב עם־קנהו

משנת המכרו לו עד שנת היבל והיה כסף

ממכרו במספר שנים כימי שכיר יהיה עמו:

נא אם־עוד רבות בשנים לפיהן ישיב גאלתו

מכסף מקנתו: נב ואם־מעט נשאר בשנים

עד־שנת היבל וחשב־לו כפי שניו ישיב

את־גאלתו: נג כשכיר שנה בשנה יהיה עמו

לא־ירדנו בפרך לעיניך: נד ואם־לא יגאל

באלה ויצא בשנת היבל הוא ובניו עמו:

מפטיר נה כי־לי בני־ישראל עבדים עבדי הם

אשר־הוצאתי אותם מארץ מצרים אני יהוה

אלהיכם: כו א לא־תעשו לכם אילים ופסל ומצבה לא־תקימו

די־דבן פרקנא תהי לה חד
מאחוי יפרקנה: מט או אח
אבוי או בר אח אבוי יפרקנה
או מקריב בשרה מזרעיתה
יפרקנה או יתדבק ידה ויתפרק:
נ וחשב עם זבנה משתא דאזדבן
לה עד שתא דיוכלא ויהי כסף
זבינוהי במנן שניא פיומי אגרא
יהי עמה: נא אם עוד סגיאית
בשניא לפמהן יתיב פרקנה
מכסף זבינוהי: נב ואם זער
אשתאר בשניא עד שתא דיוכלא
ויחשב לה כפם שנוהי יתיב ית
פרקנה: נג כאגיר שניא בשניא יהי
עמה לא יפלח בה בקשיו
לעינד: נד ואם לא יתפרק באלין
ויפק בשתא דיוכלא הוא ובנוהי
עמה: נה ארי דילי בני ישראל
עבדין עבדי אנון דאפקית יתהון
מארעא דמצרים אנא יי אלהכון:
א לא תעבדון לכוון טעון וצלם
וקמא לא תקימו לכוון ואבן

רש"י

כשם (קדושין ע"ג): (הוא ובניו עמו. הגוי חייב במזונות
בניו): (נה) כי לי בני ישראל עבדים. שטרי קודם (מ"ב
בסוק מ"ג): אני ה' אלהיכם. כל המשעבדן מלמטה כאלו
משעבדן מלמעלה (מ"ט): כו (א) לא תעשו לכם
אלילים. כנגד זה הנמכר לנכרי, שלא יאמר הואיל ורבי
מגלה עריות אף אני כמותו, הואיל ורבי עובד עבודת כוכבים
אף אני כמותו, הואיל ורבי מחלל שבת אף אני כמותו, לכך
נאמרו מקראות הללו (מ"ט). ואף הפרשיות הללו נאמרו על
הסדר, בתחילה הזהיר על השביעית, ואם חמד ממון ונחשד
על השביעית סופו למכור מטלטליו, לכך סמך לה וְכִי תִמְכְּרוּ
מִמֶּנּוּ (לעיל כ"ד) (מה כתיב ביה, או קנה מיד וגו', דבר
הנקנה מיד ליד). לא חזר בו, סוף מוכר אסותו. לא חזר בו,
סוף מוכר את ביתו. לא חזר בו, סוף לזה דרביה. כל אלו
האחרונות קשות מן הראשונות. לא חזר בו, סוף מוכר את
עצמו. לא חזר בו, לא דיו לישראל, אלא אפילו לגוי (קדושין כ):

שפתי חכמים הקצר

בפרך אינו אלא כשרואהו, הא אם אינו רואה אינו עובר (הזכרון).
א. הטעם שנקט עבירות אלו, מפני שעבודת כוכבים ושבת נמנו פה
בפרשה. וגילוי עריות, על פי מה שאמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין ג:) כי לא
עבדו ישראל עבודת כוכבים רק להתיר להם עריות, והרי הוא נכלל
בכלל עבודת כוכבים (מנח"י).

שיטמעי' (מ"ט): (ג) עד שנת היובל. שהרי כל עצמו לא
קנאו אלא לעבדו עד היובל, שהרי ציובל ילא, כמו שנאמר
למטה (פסוק נד) וְיָלַךְ בְּשָׁנָה הַיֵּבֶל. ובגוי שתחת ידך הכתוב
מדבריה, ואף על פי כן לא תבא עליו בעקיסין, מפני חילול
השם, אלא כשבא ליגאל יקדק בחשבון, לפי המגיע בכל שנה
ושנה ינכה לו הגוי מן דמיו, אם היו עשרים שנה משנמכר
עד היובל וקנאו בעשרים מנה, נמצא שקנה הגוי עבודת שנה
במנה, ואם שהה זה אצלו חמש שנים וצא ליגאל, ינכה לו
חמשה מנים, ויתן לו העבד חמשה עשר מנים, וזהו והיה כסף
ממכרו במספר שנים, כימי שכיר יהיה עמו, חשבון המגיע לכל
שנה ושנה, יתקב כאלו נשכר עמו כל שנה במנה, וינכה לו
(כ"ה קדושין טו. ג"ה קמא ק"ג: מ"ט): (ג"ה) אם עוד רבות
בשנים. עד היובל: לפיהן. הכל כמו שפירשתי: (ג) לא
ירדנו בפרך לעיניך. כלומר ואמה רואה' (מ"ט):
(נד) ואם לא יגאל באלה. 'נאלה' הוא גאל ואינו גאל

התורה והמצוות (רא"ם). עז. 'טמעי' מלשון מטמא, וכן 'ממטמונים'
(איוב ג כ) מתורגם 'מן טומעיא', כלומר אל הניחהו עד שיהא טמון בין
עובדי כוכבים (מנח"י עפ"י אמ"ש). עה. כי אם אינו תחת ידו לא יוכל
לעשות מאומה, ואין יצוהו הכתוב ויצא בשנת היובל' (רא"ם להלן כו
א). עט. פירוש, שמה שמזהיר לישראל שלא יניח הגוי לדרות באחיו

דוּבִינָא ית דכתיב בעיץ וחתים
כהלקחא וכדחזא וית שטרא פתיחא:
ינוהבית ית שטרא דוּבִינָא לברוך בר
גריה בר מחסיה לעיני חנמאל אחבי
ולעיני סהניא דכתיבין בשטרא דוּבִינָא
לעיני פל יהודאי דיתבין בדרת בית
אסיריא: גופקדית ית ברוך לעיניהון
למימר: יד כדנן אמר יי צבאות אלהא
דישראל סב ית שטרא האלין ית
שטרא דוּבִינָא הדין ית דכתיב בעיץ
וחתים וית שטרא פתיחא הדין ותתנינן
במל דחסף בדיל דיתקיימון יומין
סגיאין: סו ארי כדנן אמר יי צבאות
אלהא דישראל עוד ידבנן בתין
וחקלין וכרמין בארעא הקא: סו וצליתי
קדם יי בתר דיהית ית שטרא דוּבִינָא
לברוך בר גריה למימר: יי קביל בעותי
יי אלהים הא את עבדתא ית שמיא וית
ארעא בחילך רבא ובדרעך מרמא לא
יתפסי מן קדמך כל פתגם: יי עביד
סיבו לאלפי דרין ומשלם חובי אבהתא
לבניא כד משלמין למחסי בתריהון
אלהא רבא גברא יי צבאות שמייה:

סֵפֶר הַמִּקְנָה אֶת־הַחֲתָוִם הַמִּצֹּה וְהַחֲקִים
וְאֶת־הַגְּלוֹי: **יִבְאֲתָן אֶת־הַסֵּפֶר הַמִּקְנָה אֶל־
בְּרוּךְ בֶּן־גְּרִיָּה בֶּן־מַחֲסִיָּה לְעֵינֵי חֲנַמְאֵל דְּלִי**
וְלְעֵינֵי הָעֲדִים הַכְּתֻבִּים בְּסֵפֶר הַמִּקְנָה לְעֵינֵי
כָּל־הַיְּהוּדִים הַיֹּשְׁבִים בְּחֶצֶר הַמְּטָרָה:
יִבְאֲצִוָּה אֶת בְּרוּךְ לְעֵינֵיהֶם לֵאמֹר: יִכָּה־
אֲמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לְקוֹחַ אֶת־
הַסִּפְרִים הָאֵלֶּה אֵת סֵפֶר הַמִּקְנָה הַזֶּה וְאֵת
הַחֲתָוִם וְאֵת סֵפֶר הַגְּלוֹי הַזֶּה וְנִתְּתָם בְּכָל־
חֹרֶשׁ לְמַעַן יַעֲמְדוּ יָמִים רַבִּים: ס טו כִּי כֹה
אֲמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד יִקְנוּ
בָּתִּים וְשָׂדוֹת וְכֶרְמִים בָּאָרֶץ הַזֹּאת: פ
טו וְאֶת־פֶּלֶל אֶל־יְהוָה אַחֲרֵי תָתִי אֶת־סֵפֶר
הַמִּקְנָה אֶל־בְּרוּךְ בֶּן־גְּרִיָּה לֵאמֹר: יִאָּהֶה

אֲדֹנִי יְהוָה הִנֵּה | אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ בְּכֹחַ הַגְּדוֹל
וּבְזֹרֶעַךְ הַנְּטוּיָה לֹא־יִפְלֹא מִמֶּךָ כָּל־דָּבָר: יי עֲשֵׂה חֶסֶד לְאֵלִפִּים
וּמִשְׁלָם עוֹן אֲבוֹת אֶל־חֵיק בְּנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם הֲאֵל הַגְּדוֹל הַגְּבוּר יְהוָה

מסורה (יב) ולעיני. ד' וס' במסר לעיל בסיפרא ס' כח: (יד) לקוח. ד' בקריאה וס' לקוח את ספר התורה הוה ושמעם אתו. לקוח את הספרים האלה ואת מבחר הצאן. לקוח מאת הגולה. קדמא חסר.
ו' ס' ספרא וספריא ענא וגלותא: ונתתם. ו' בקריאה וקמצין וס' במלכים א' ס' ח': (יו) ובזרעך. ו' חסר וס' נמסר בסדר עקב. ומשלם ג' וס' בס' ואתחנן:

מהר"י קרא

ת"י שבעה מנין ועשר סלעין דכסף: (יא) **הַמִּצֹּה** וְהַחֲקִים. שהיה
כותב כהלכה וכראוי: **וְאֵת הַגְּלוֹי**. בפהרסיא בעדים: (יז) **לֹא**
יִפְלֹא מִמֶּךָ כָּל דָּבָר. כל דבר הנעשה בשמים ובארץ אין נכסה
ממך לפי שאתה עשית בכחך הגדול ובזרעך הנטויה וידוע לך מר
שנעשה בהן. ולפי שאין דבר נעלם ממך ואתה רואה את העתידות
אין לבשר ודם לדין אחר מדותיך שיאמר לך מה תעשה. שאם היד
חנמאל דודי אמר לי מדעת עצמו קנה השדה שלי אשר בענתות
הייתי גוער בו ומשיבו מה לי בשדך אשר בענתות. אם יתנו לי
ענתות וכל אשר בה בדינך לא הייתי לוקח כל זמן שאני רואה
שכשדים נלחמים על העיר ולוכדים אותה והארץ תשאה שממה. אלא
לפי שהוא בא בדברייך ואמר לי שאקנה את שדהו אין לשנות ולהשיב

רש"י

את החתום וגו'. עם חתימתו כשהוא חתום כדת
ומוק: ואת הגלוי. שהוחזק צבית דין על פי עדיו
וכתבו וחתמו הדיינין אשרתא דדייני הוא קיום
השטרות לעשות הדבר גלוי ומפורסם פן ימותו העדים
ורצונו פירשו לענין גט פשוט ומקושר צבצא צמרא:
(יז) **לְעֵינֵי חֲנַמְאֵל דְּלִי**. ועד עכשיו קראו בן דודי
שמה שנים היו ואם אין זאת לא ידעתי מהו ויש נוטים
לומר דודו וכן דודו היה חנמאל לירמיה כגון ראובן
נשא את בת שמעון אחיו וילדה לו נמואל וכבר הוליד
שמעון ימין הרי ימין דודו לנמואל שכן אחי אמו הוא
וגם בן דודו שהוא בן שמעון אחי אביו של נמואל ואינה

שלא מצינו בכל המקרא אח האם קרוי דוד:

בן יש לעיין במש"כ צייטצ פנים צדושים לשנת הגדול (דף עח ע"א-עט ע"א), וכן צייטצ לב פ' צא (דף ל' ע"ב) בפסוק (יב, ג) ויקחו להם איש שה לבית אבות, שהקשה איך היו כשרים הכנשים שלקחו מהשוק, כיון שהיה בהם חשש נעצד לעבודה זרה, ואין לומר דאין אדם אומר דבר שאינו שלו, הרי כיון שהיו עצדים לפרעה ולמזרים מה שקנה עצד קנה רצו, א"כ היו של המזרים ושפיר נאסרו משום

נעצד ע"ש. וגם דבריו ז"ב, דלא אמרינן כן בעכו"ם.
באור החיים הק' פ' ויגש (מו, כג) בפסוק הן קניתי אתכם ואת אדמתכם, כתב לדקדק למה הוצרך לומר ואת אדמתכם, הרי כיון שקנה אותם הלא מה שקנה עצד קנה רצו. ועיין בספר ברכת שמעון שם שהקשה הרי כשעכו"ם קונה עצד אינו רק למעשה ידיו, ולא אמרינן מה שקנה עצד קנה רצו.

או דודו או בן דודו יגאלנו או משאר בשרו ממשפחתו יגאלנו וגו'

(כה, מט).

איתא בתורת כהנים, דודו זה אחי אביו, בן דודו זה בן אחי אביו. וכ"ה בתרגום, או אח אביו או בר אח אביו. וכתב המלבי"ם, שם 'דוד' לא צא על אחי האם רק על אחי האב. וכן כתב רש"י בירמיה (לב, יב), לא מצינו בכל המקרא אח האם קרוי דוד. וכן כתב הרד"ק בספר השרשים (שורש דוד), שהוא אחי האב. כמו כן 'דודתו' בתורה, היא אשת אח אביו, אבל לא מצינו באשת אח אמו שתקרא דודתו. מדכתיב לעיל בפ' קדושים (כ, כ), ואיש אשר ישכב את דודתו ערוה דודו גלה, והיא אשת אח אביו. וכ"ה בתרגום שם אחת אח אביו. וכן אמרו בתורת כהנים שם, שהוא אשת אחי אביו ולא אשת אחי אמו. והאזהרה כתיב בפ' אחרי (יח, יד) ערוה אחי אביך לא תגלה אל אשתו לא תקרב דודתך הוא. ומן התורה אין אסור אלא אשת אחי אביו. ואשת אחי אמו גזרו עליה מדברי סופרים, כדאיתא ביצמות (כא ב). ובאחות האם שהיא אחת מן העריות האסורות מן התורה, כתיב לעיל בפ' אחרי (יח, יג) ערוה

אחות אביך לא תגלה כי שאר אביך הוא. ולא נזכר עליה שם דודתו.
בלל העולה, ש'דוד' בלשון מקרא אינו אלא אח האב. ובעמוס (ו, י) ונשאו דודו ומסרפו וגו', כתב הרד"ק, דודו אחי אביו, ומסרפו אחי אמו, כן פירשוהו קצת המפרשים. וכן כתב האבן עזרא שם בשם רבי יהודה בן קרי"ש, כי דודו אחי אביו ומסרפו אחי אמו, וזאת הסבירא בלי ראייה ע"ש. ובתורה תמימה כאן כתב לתמוה על רש"י בירמיה הנ"ל שכתב, דלא מצינו בכל המקרא שם דוד על אחי האם, והרי ביצמות (נד ב) אמרו על הפסוק כאן או דודו או בן דודו יגאלנו, מן האב ולא מן האם, מנלן אמר קרא ממשפחתו יגאלנו, משפחת אב קרויה משפחה משפחת אם לא קרויה משפחה. מבואר מזה דבעלמא שם דוד יונח צין על אחי האב צין על אחי האם, ורק הכא שאני מדכתיב ממשפחתו, ונשאר צ"ע ע"ש. ולא דק בזה, דזה ברור ששם 'דוד' הוא רק על אחי האב. והתם בגמ' יצמות אמרו שדודו או בן דודו שהוא אחי

האב, אינו אלא באחי האב מן האב, ולא באחי האב מן האם, ולמדו בן מדכחיזי מתשפחתו ומשפחת אס לא קרי משפחה, והיינו שאם הוא אח של אביו רק מן האם אינו בכלל. אבל לא דברו שם כלל על אחי האם, דהא לא צריך למעט מתשפחתו, אלא אינו בשם דודו בכלל.

והנה כל זה הוא בלשון המקרא, אבל בלשון בני אדם רגילים לקרוא גם לאחי האם ולאחות האם וכן לאשת אחי האם דוד ודודה. וכמ"ש ביצמות (כ"א ז), אשת אחי האב מן האב פרוה, אשת אחי האב מן האם שניה, וגזרו על אשת אחי האם מן האב משום אשת אחי האב מן האם, וטעמא מאי משום דכולהו דבי דודי קרי להו. ועיין בתשו' הרדב"ז (סוס"י תחקלד), שכתב בלשון לעז קורין לאחי האם דודי ע"ש. והנה בתשו' תורת אמת [למהר"א ששון ו"ל] (סימן כז), הביא מתשו' הרא"ש (כלל פו סימן ט'), בראובן שאמר על שמעון בחיי שוהא בן דודו, ולא נודע לו קרוב ממנו, הרי זה יורשו. וכתב מהר"א ששון אעפ"י שאפשר שקראו בן דודי מן האם דהיינו בן אחי אמו, נראה דס"ל להרא"ש דסתם דודו הוא מן האב, שכן מצינו במה שאמר הכתוב או דודו או בן דודו יגאלנו שהוא אחי האב ע"ש. ודבריו ז"ל, דמה ראה מלשון המקרא ללשון בני אדם, והרי בלשון בני אדם רגילים לקרוא דוד גם מלד האם. וכבר העיר בדבריו הכנסת הגדולה חו"מ (סימן רפד

הגה"ט סק"ד), שכתב על דברי המהר"א ששון, ואי מגמגם בזה שרגילות לקרוא לאח האם דודי כמו שקורים לאח האב ע"ש.

וראיתי בשו"ת רב פעלים ח"ז או"ח (סימן ד'), שנשאל איך קורין בלשון הקודש לאח האם. והשיב הנה מנהג העולם לקרות לאח אמו בשם דודי, ומצינו שהתרגום חרגס דודו או בן דוד יגאלנו אח אבוהי. והביא הגמ' ביצמות (נד ז) בפסוק או דודו או בן דודו שהוא מן האב ולא מן האם. ומשמע דאח האם אינו נקרא דודו. וכתב עוד, ועיין למהר"א ששון בשם תשו' הרא"ש, דאין נקרא דודו של אדם אלא אח האב, הילכך הקורא לחצירו דודו ודאי קרובו מן האב הוא לענין ירושה ע"כ, ויש סמך לדבריו הנו' ע"ש. ור"ל דיש סמך לדבריו מהכתוב דודו או בן דודו שהוא מן האב. וכנראה שלא ראה לדברי המהר"א ששון בפנים, [אלא העתיקו ממה שהביאו מהרי"י אלגזי ז"ל בספר מענה לשון לשון תורה (ערך דוד) ע"ש], שהוא עצמו סמך על פסוק זה. גם לא הרגיש בדברי מהר"א ששון ז"ל, כיון שבלשון בני אדם קורים דוד גם מלד האם, וכמו שכתב הוא עצמו בתחילת דבריו שמנהג העולם לקרות לאח אמו בשם דודי, א"כ איך סמכין על זה לענין ירושה.

וחשב עם קונהו וגו' (כה, ג).

יורשי קונהו, מכלל דאית ליה יורשים. ועיין שם (יח א) שיש שלמדו דין זה מפסוקים אחרים. במפר פרדס יוסף פ' חיי שרה (כה, ו), הקשה לפי מש"כ הפרי מגדים צו"ד (סימן

עכו"ם יורש את אביו

ברין ירושה בגוי, איתא במס' קידושין (יז ז), אמר רבא דבר תורה עובד כוכבים יורש את אביו, שנאמר וחשב עם קונהו, ולא עם

תפילת העמידה

שנה

שלוש פעמים, וכן נבוכדנצר שלוש פעמים¹⁴⁰. "לא זורו" **רוקח** — א', "ולא חובשו" — ב', "ולא רוככה" (ישעיה א ו) — ג'. ושלש "עמנו אל" (ישעיה ז יד, ח ח, י). ושלש: "והיה שם מסלול ודרך" — א', "דרך הקדוש וקרא" — ב', "הולך דרך" (ישעיה לה ח) — ג'. ושלש: "ותגל ערבה" — א', "תפרח ותגל" — ב', "אף גילת ורגן" (שם שם א-ב) — ג'. לכך שלוש "גאולות".

ב"ראה בענינו" י"ז תיבות, כנגד בפרשת בהר סיני י"ז "גאולות" ואין לחשוב "לא יגאל"¹⁴¹, ואלו הן: "גאולה" (ויקרא כה כד) — א', "גואלו" (שם כה) — ב', "וגאל" (שם) — ג', "גואל" (שם כו) — ד', "גאולתו" (שם) — ה', "גאולתו" (שם כז) — ו', "גאולתו" (שם) — ז', "גאולה" (שם לא) — ח', "גאולת" (שם לב) — ט', "יגאל" (שם לג) — י', "גאולה" (שם מז) — י"א, "יגאלנו" (שם) — י"ב, "יגאלנו" (שם מח) — י"ג, "יגאלנו" (שם) — י"ד, "ונגאל" (שם) — ט"ו, "גאולתו" (שם נא) — ט"ז, "גאולתו" (שם נב) — י"ז, הרי י"ז "גאולות"¹⁴².

ענינו ה' ענינו — כלשון שאמר אליהו: "ענינו ה' ענינו" (מ"א יח לז). **ביום צום תעניתנו** — שאנו מתענים וצמים לפניך. **כי בצרה גדולה אנחנו** — בגלותינו, כמו: "יענך ה' ביום צרה" (תהלים כ ב), וכתוב: "(האל) [לא]ל העונה אותי ביום צרתי" (בראשית לה ג).

אל תפן אל רשענו — שלא יפנו המלאכים אל אשר הרשענו, ולא יזכירו לפניך. **ואל תסתר פניך ממנו** (יח), "תסתנין פניך יבהלון" (תהלים קד כט). **אל תסתר פניך** — מתפלתנו. **ואל תתעלם מתחנונו** — מה שאנו מחננים בקולנו¹⁴³ אל תעלים אונך מהם. **היה נא קרוב לשועתינו** — כאשר אנחנו משוועים תהיה קרוב לשמוע, שמלאכי רחמים יכניסום לפניך.

יהי נא חסדך קרובה אלינו לנחמנו. טרם נקרא אליך — קודם שניסיים פיגו מלהתפלל ענינו — "עוד דבור יצא"¹⁴⁴. **כדבר שנאמר** — כשהיו [ישראל] טובים. **והיה טרם יקראו** — וטרם שיסימו תחנונם. **ואני אענה. עוד הם מדברים** — תפלתם. **ואני אשמע** — לפי שאתה יודע המחשבות שטרם יוצרו על כן תענינו. **כי אתה ה' העונה בעת צרה** — לאדם. **פודה ומציל** — האדם, **בכל עת צרה וצוקה**. "צוקה" — שאדם מציק מרב צרה¹⁴⁵. **ברוך אתה ה' העונה בעת צרה**.

יחיד אומרו ב"שומע תפלה"¹⁴⁶, ושליח צבור בין "גואל" ל"רופא"¹⁴⁷, על שם: "ושב רופא לו" (ישעיה ו י)¹⁴⁸. בתפלת "ענינו" יש ס"ג תיבות, כמו בתפלת יעקב מן "אלהי [אבי] אברהם ואלהי אבי יצחק" עד "(ו)לא יספר

ר"י "ביום התענית הזה" ואינם אומרים "צום". ונראה לי **בן יקר** כי צומות נקראו כל המתענה על מקרים שעברו, והמתענה על הבא נקרא תענית, וזהו דכתוב (אסתר ט לא) "דברי הצומות", ואמרינן נמי בירושלמי סוף פרק במה בהמה יוצאה⁹⁶, והשחירו שניו מפני הצומות והתעניות.

כי בצרה גדולה אנחנו — כן הוא [בעזרא] (נחמיה ט לו) "ובצרה גדולה אנחנו". **אל תפן לרשעינו** — [על שם ד]כתוב (דברים ט כז) "אל תפן אל קשי העם הזה ואל רשעו ואל חטאתו". **ואל תסתר פניך ממנו** — על שם "[ו]אל תסתר פניך מעבדך" (תהלים סט יח). **ואל תעלם אונך** — על שם "אל תעלם אונך לרוחתי לשועתי" (איכה ג נו). **[משמוע בקשתנו]** — אשר בקשה אסתר לשון תחנון⁹⁸. **היה נא קרוב לשוענו** — על שם "ושועתי לפניך תבא"⁹⁹, וכן "אל תעלם אונך לרוחתי לשועתי"¹⁰⁰, ועל שם "היערוך שועך לא בצר" (איוב לו יט), ומיכן דרשינן⁹⁷ לעולם יקדים אדם תפלה לצרה. **טרם נקרא ואתה תענה, כדבר שנאמר** (ישעיה סה כד) "והיה טרם יקראו" וגו'. **כי אתה**

967 שבת פ"ה ה"ד. אולם לפנינו שם "והתעניות" ליתא, ובירושלמי ביצה פ"ב ה"ח איתא: "והשחירו שניו מן הצומות ומן התעניות". 968 באסתר מצאנו לשון תחנון: "ותוסף אסתר" וגו' "ותבך ותתחנן לו" (אסתר ח ג), אולם לא מובן הקשר לענייננו, וככל הנראה זו טעות סופר. 969 תהלים יח ז: "ושועתי לפני תבואה" שם קב ב: "ושועתי אליך תבואה". 970 סנהדרין מד ב.

140 נחתומא מסעי יג. 141 ראה פירושו עה"ת פרשת בהר (עמ' רצז). שם הוא מונה גם את "לא יגאל". 142 בכי"פ נוסף: "הג"ה: ויש מבעל הסוד שיש להיות י"ח תיבות, כנגד י"ח תיבות שבפסוק וראה ראיתי את עני עמי" (שמות ג ז), כי אנו מבקשים שיראה את עניינו כאשר ראה במצרים, על כן יש לומר וראה נא, וגם תהיה מכיוון עם הגאולות שכתב הרב כשתחשוב לא יגאל. עכ"ה". 143 ראה תחינת "ה' אלהי ישראל" לשני וחמישי על המילים "קולנו תשמע ותתון": "בכל מקום שכתוב 'תנינו' שיין השמעת קול" וכו'. ונתפרש ענין זה בעוד מקומות, ראה הע' שם. 144 סליחה מר' שלמה הבבלי הפותחת בתיבות "תעלת צרי", ונאמרת בתפילת נעילה ליו"כ, (במחזורים נדפס רק חלקה האחרון) — "ומי יעמוד חטא אם תשמור" וכו', וראה כולה במחזור מהדור גולדשמיט, וסיימה: "טרם נקרא עוד דבור יצא, נדבות פיגו ה' רצה". ועי' ערוות הכושם ח"ג עמ' 402: "טרם נקרא עוד דיבור יוצא" — פירוש: טרם תוכלה קריאתנו מפינו, בעוד הדבור יוצא ממנו, בתוך כדי הדיבור יהיו לרצון, זהו שסד: נדבות פיגו ה' רצה, פ"ה (-פסוק הוא): "טרם נקרא ואתה תענה, דקרא משמע נמי: טרם יגמרו קריאתו תכנס לענות בדבריהם, ויעוד הם מדברים: יוכיח עליו". ועי' תיב"ע ורד"ק על הפסוק "והיה טרם יקראו" — ישעיה סה כד, ראב"ע שם ובשמות ט ל, ספר חסידים סי' אלף קנח, וספר גימטריאות לרבי יהודה החסיד סי' קפא. 145 עי' ש"א כב ב: "כל איש מצוק", ובתיב"ע: "כל גבר מציק רוח", ועי' רלב"ג שם, ומלבי"ם שם ובישעיה ח כב. ועי' דברים כה נג וברש"י שם. 146 תענית יג ב — יד א. 147 משמעות הגמרא בתענית שם, עי' טור ובי"י סי' תקסו. 148 לכאור ר"ל שברכת "ענינו" היא מעניין תשובה שאנו מתפללים שתתקבל תעניתנו ותשובתנו (ועי' רמב"ם הלכות תעניות פ"א ה"ב: "ודבר זה מדרכי התשובה הוא" וכו'), ולכן סמכוה לברכת רפואה. אך עי' מגילה ז ב שהפסוק "ושב רופא לו" מדרב על "רפואה דסליחה" ואינו שיין לברכת רפואה שעניינה "רפואה דתחלואים", ולכן לא סמכו רפואה לתשובה אלא רק לאחר סליחה, ולפי"ז צ"ע כוונת רבינו כאן. אך י"ל שברכת רפואה כוללת שני ענייני הרפואה, רפואה דסליחה ורפואה דתחלואים, דהיינו רפואת הנפש ורפואת הגוף, (עי' פרי מגדים

ימליל תנחומין על לבהא, מן
כל טענותא די רחמנא למיזל
בתריהון, ובגין כן כל חברהא
ארשיעו בה, אתהפיכו למחוי
לה לבעלי דבבין: (ג) איזילו

מנחם מכל-אתגיה כל-רעיה בגדו
בה תיו לה לאיבים: ג גלתה יהודה
מעני ומרב עבדה היא ישובה בגוים

בית יהודה בגלותא על דהו מעני יתמין וארמלן, ועל סגיאנות פולחנא דהו מפלחין
באחורון בני ישראל דאודבנו להון, ולא קרו חירותא לעבדיהון ואמהתהון דהו מורעית
ישראל, ובגין כן אף אנן אתמסרו ביד עממא, ובנשתא דבית יהודה יתבא בגו עממא

רשי"י

זוכה תמיד: כל רעיה. אוהב: (ג) גלתה
יהודה. מאלה: מעני. מחמת עוני: ומרב

אבן עזרא

פירוש המעמים

די שאין לה מנחם מכל רעיה עד ששבו
לאויבים לה: (ג) כאשר לא יכלה לסבול עול
המלכיות והעבודה הקשה אשר עובד בה, גלתה

דקדוק המלות

[יב] תחת ה"א כי אותיות אהו"י מתחלפות,
כמו (בראשית ל"א כ"ח) הסכלת עשו: (ג)
[יג] יהודה – [יד] זכר ונקבה כישראל

פשר דבר

לוי"ו, כגון צפסוק (בראשית ל"א כ"ח) הסכלת
עשו, אף שיש ונשאלה הה"א על מכונה, כגון
(משלי כ"א ג') עשה לדקה ומשפט. [יג]
יהודה – צמקוס אחר נקרא יהודה בל' זכר, ולא
רק היכא דקאי על השצט, כגון (שופטים א' ב')
ויאמר ד' יהודה יעלה הנה נחמי אה הארץ
צידו, אלא גם העם של מלכות יהודה נקרא בל'
זכר (מ"ב כ"ה כ"א, וכן ירמ' נ"ב כ"ו) ויגל
יהודה מעל אדמתו [ועי' צמק"ע (שם ושם) וכן
צמדרש (איכ"ר פרשה א' פסקא כ"ח) שיהודה הוא
הפועל ולא הפועל דו"ק]. [יד] זכר ונקבה –
בא ליישב למה לא נקט גם כאן בל' זכר "גלה"
יהודה, ולמה כתיב "גלתה" בל' נקבה. לכן הוכיח
שצממות כוללים, כשהכוונה על העם או
הממלכה, דרך הכתובים להשתמש לפעמים בל'

הדגש נהפך הפת"ח לקמ"ץ [עי' צמ' דקדוק
אליהו להגר"א, בראשית א', סוף פסוק א'],
ונקודתו למס צמקוס למס. [יב] תחת ה"א
– אלל חנה כתיב (ש"א א' י') ומתפלל על ד'
זכרה חנה, ומיבת "זכרה" נכתבה בה"א
צסופה, למרות שהכ"ף נקודה בחול"ס. אולם
אותיות אהו"י שצשרשים עשויות להתחלף
ציניהן, יש מהן שמתחלפות בקציעות, כגון
(בראשית ד' א') קניתי (שם ו' א') ראיתי (שם
פסוק ד') עשיתי, שהם משרשים "קנה",
"ראה", "עשה", שצכולם למ"ד הפעל [האות
השלישית שצשרש] היא ה"א, ומתחלפת ציו"ד.
יש שפעמים נשאלה הה"א צמקומה ופעמים
מתחלפת, וע"ז הביא רבינו דוגמא משורש
"עשה", שלפעמים אחרי חול"ס מתחלף הה"א